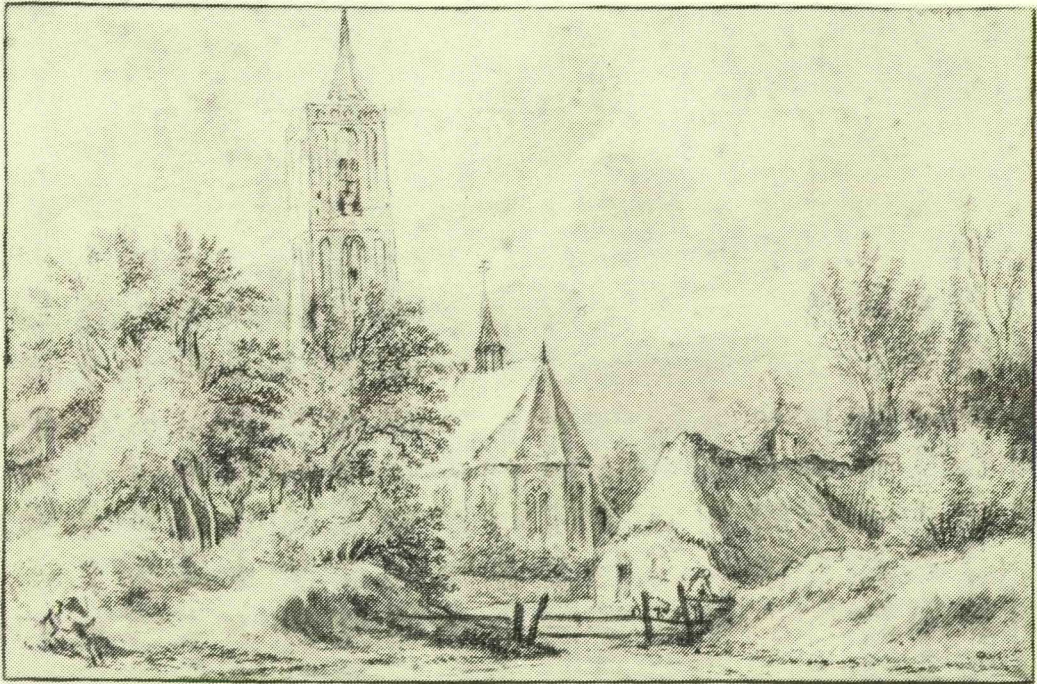

VAN ZOYS TOT SOEST

TIJDSCHRIFT VAN DE „HISTORISCHE VERENIGING SOEST“

10e
jaargang
nr. 4

- voorjaar 1990

Foto omslag
„Gezicht op de kerk te Soest” ± 1650.
Krijttekening van Guillam Du Bois
(Rijksmuseum-Rijksprentenkabinet Amsterdam)

Historische Vereniging Soest
Opgericht 8 mei 1980

Bestuur

Voorzitter : P.J. van Doorn, Schoutenkampweg 113, Soest
Secretaris : Mevr. E. Stolwijk, Kruisweg 2, Soest Telefoon 02155 - 17113
Penningmeester : J. Th. van der Putten, Leeuwerikweg 30, Soest
Overige leden : P.J. van den Breemer, Vosseveldlaan 21, Soest
A.J. van den Dijssel, Lange Brinkweg 11, Soest
J.E.J. Hilhorst, Plasweg 57a, Soest
W.C.J.M. Peters, Van Mecklenburglaan 24, Soest
W. Schimmel, Bosstraat 25, Soest
G. Staalenhoef, Aalsmeerweg 32 III, Amsterdam
Redactie : P.J. van den Breemer, Vosseveldlaan 21, Soest
Vormgeving : F. Elsmann, Bachweg 66, Amersfoort

Alle rechten voorbehouden.

Overname uit deze uitgave is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van het bestuur van de Historische Vereniging Soest.

De contributie bedraagt f 30,- per jaar.

Betaling is mogelijk:

op de postrekening van de penningmeester Historische Vereniging Soest,
nummer 54.59.21.8

dan wel op de bankrekening van de vereniging bij de Rabobank te Soest,
rekening nummer 3599.02.235. (Giro van de bank: 212775).

JAARVERSLAG VAN DE HISTORISCHE VERENIGING SOEST OVER 1989

Ledenbestand

Het ledenaantal is evenals in 1988 weer iets gestegen. Per 1 januari 1989 was het aantal leden 233, dat per 31 december 1989 was toegenomen tot 251.

Samenstelling van het bestuur:

In de Algemene Ledenvergadering werden drie bestuursleden herbenoemd. Aan het einde van het jaar bestond het bestuur uit de heer P.J. van Doorn, voorzitter, mevrouw E. Stolwijk, secretaris, J.Th. van der Putten, penningmeester en de leden P.J. van den Breemer, A.J. van den Dijssel, J.E.J. Hilhorst, W.C.J.M. Peters, W. Schimmel en G. Staalenhoef.

Het bestuur vergaderde elke twee maanden op de vaste dinsdagavond ter bespreking van verschillende verenigingszaken. Het uitwerken en organiseren van de activiteiten, doch ook het verzorgen van de aanvragen voor het verkrijgen van een gemeentelijke subsidie of een bijdrage uit de kermisplot mogen hier als eenvoudige voorbeelden worden aangehaald.

Ledenvergadering

Op dinsdag, 14 maart 1989 werd in het museumgebouw van de stichting Oud Soest de Algemene Ledenvergadering van onze vereniging gehouden. De presentielijst vermeldde de namen van 33 leden.

In die vergadering werden de jaarstukken over 1988 behandeld en door de vergadering goedgekeurd.

De contributie werd gehandhaafd op f 30,- per jaar per persoon en f 75,- per instelling.

De aftredende leden mevrouw E.M. Stolwijk en de heren A.J. van den Dijssel en J.Th. van der Putten werden zonder hoofdelijke stemming herkozen. Na afloop van deze vergadering hield de heer W. Schimmel een lezing over de ontstaansgeschiedenis en de latere ontbinding van het waterschap "het soesterveen". Hij wist de toehoorders te boeien met zijn wetenschap vanuit de praktijk.

Periodiek Van Zoys tot Soest

Wederom konden, dankzij de inzet van enkelen, vier nummers van ons tijdschrift "Van Zoys tot Soest" het levenslicht aanschouwen. In de herfst van 1989 werd de 10e jaargang ingegaan.

Een nieuw themanummer "de Petrus en Paulusparochie" van de heer Knaapen verscheen in dit jaar.

De vereniging is dank verschuldigd aan de leden, die kopij hebben aangeboden, doch ook aan de verzorgers van het typewerk, de lay-out, de correcties en weer anderen, die het blad gratis bezorgden. Wel moest worden geconstateerd, dat de aangeboden kopij weliswaar op hoog niveau was, doch in aantal niet groot. Speciaal is een woord van dank op zijn plaats voor de redacteur van het blad, ons bestuurslid Van den Breemer.

Werkgroep Genealogie

Om de twee maanden kwam deze groep in een van de ruimten van het Museum Oud Soest bijeen. De stamreeksen van verschillende families waren op die avonden onderwerpen van de gesprekken. Gegevens

werden onderling uitgewisseld. Eénmaal gebeurde dat op grotere schaal toen alle families (van) Dorrestein, die in het telefoonboek in Soest en Soesterberg te vinden waren, werden aangeschreven en uitgenodigd voor deze bijeenkomst. De respons was duidelijk positief en voor herhaling vatbaar.

Werkgroep Archeologie

De werkgroep archeologie is in 1989 elke maand in het Museum Oud Soest bijeengekomen. De archeologische zaken van Soest werden besproken.

Naast activiteiten zoals het doen van veldverkenningen, onderzoek naar muurresten, het volgen van het graven van een pijpleiding e.d. werd gestart met het opzetten van een structuur.

Tevens werd een lezing gehouden met als onderwerp "Restauratie en conservering van aardewerk".

In de toekomst zullen meer lezingen e.d. volgen.

M.a.w. een positieve ontwikkeling.

Werkgroep Karakteristiek Soest

Onder supervisie van de Stichting Oud Soest werden regelmatig nieuwe tentoonstellingen ingericht in het Museum Oud Soest aan de Steenhoffstraat.

De leden van onze werkgroep karakteristiek Soest hebben ook in dit verenigingsjaar veel werk verzet.

Overige activiteiten

Het nieuwe jaar ving aan met de traditionele nieuwjaarsbijeenkomst, voor het eerst in een van de lokalen van het museum Oud Soest, in goed overleg en samenwerking met de kunstenaarsvereniging Artishock, gehouden. Er was gekozen voor een nieuw "item" voor deze bijeenkomst: "Koppeltjesmaandag" (d.i. de eerste maandag na het Drie Koningenfeest). De avond werd geleid door Willem van den Hooge Erd, die in het oud soesters en onder het genot van een glaasje boerenjongens 'n bijna 100-tal leden toesprak.

Eenmaal hebben de werkgroepen zich gezamenlijk gepresenteerd met hun programma. Er werden enige lezingen gehouden over archeologie en de "verbindingswegen van Soest vroeger en nu" vormden onderwerp van de lezing van de heer W. Klein.

De Evenementencommissie heeft in de loop van 1989 één zogenaamde buitenactiviteit georganiseerd. Op 16 mei vertrok een bus vanaf het museum naar Gelderland. Daar waren een drietal bezoeken gepland t.w. een bezoek aan Bronkhorst (het kleinste stadje van Nederland), een bezoek aan "Huis Bergh" te 's-Heerenberg, waar een rondleiding door het kasteel op het programma stond en er werd een bezoek gebracht aan Doesburg. Al met al een interessante en afwisselende dag.

Het bestuur heeft het uitdrukkelijke voornemen activiteiten als deze jaarlijks te laten terugkeren.

Sinds het najaar vult de Historische Vereniging een deel van het radioprogramma van de AROS. Iedere donderdagavond komt er iemand van de HVS aan het woord.

Tenslotte

Dit jaarverslag geeft slechts een beknopte weergave van in het oog springende activiteiten van de vereniging.

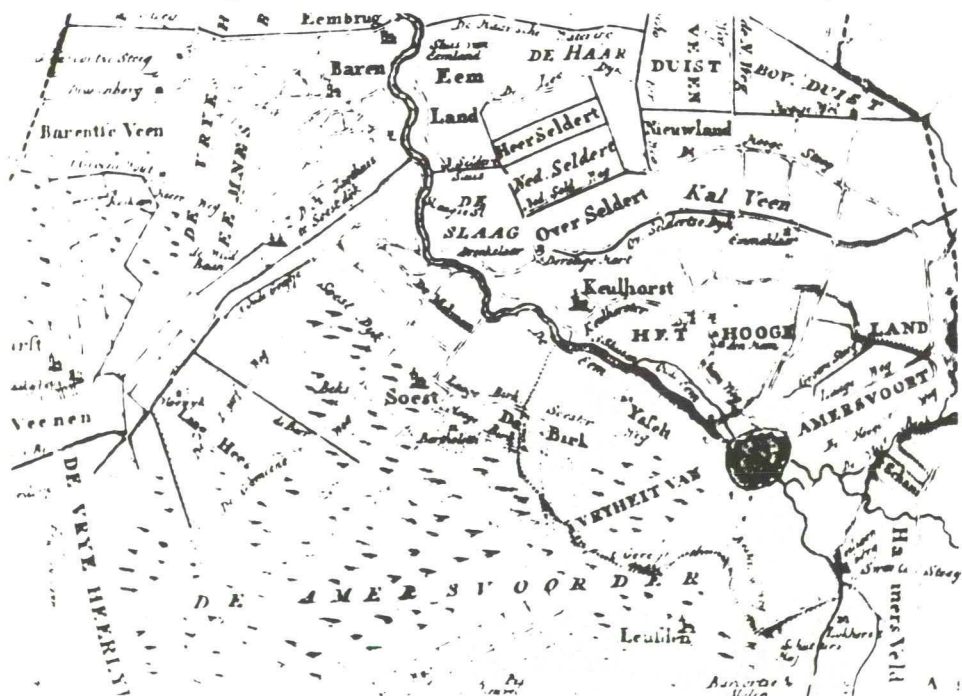
Soest, 13 februari 1990

De Secretaris,

Mevrouw E.M. Stolwijk

JACOB VAN GAASBEEK HET UTRECHTSE SCHISMA EN DE POLDER DE SLAAG door Jan H.M. Hilhorst.

Zoals bekend had de abt van de St. Paulusabdij te Utrecht aan Jacob van Gaasbeek de lage rechtsmacht in Soest en Hees verleend, hetgeen betekende dat deze gerechtigd was daar een schout aan te stellen en de aan het ambt verbonden inkomsten te innen. Jacob van Gaasbeek had daarnaast vele functies en bezittingen, zowel in het Utrechtse als in Holland. Hij speelde in beide gewesten een rol van betekenis en was zodoende in staat zijn eigen belangen in de gaten te houden bij de voortdurende machtsstrijd tussen de bisschop, de stad Utrecht en de graaf van Holland. Dat hij daarbij wel eens veel geduld aan de dag moest leggen bewijst het volgende relaas met betrekking tot enige van zijn bezittingen in Soest. Deze bezittingen lagen in de polder de Slaag, welke destijds tot het rechtsgebied van Soest behoorde. Jacob gebruikte een deel van dit bezit om financiële steun te verlenen aan de in 1425 door de Paus tot bisschop van Utrecht benoemde Zweder van Kuilenburg.

Polder "De Slaag" behoort tot het begin van de 19de eeuw bij "Het Gerecht van Soest"

Deze benoeming was tot stand gekomen na interventie van de Bourgondische graaf Filips de Goede bij de Paus. Filips wilde het graafschap Holland aan het Bourgondische rijk toevoegen ten koste van de Hollandse gravin Jacoba van Beieren. Daarbij steunde Filips op de in de steden wortelende Kabeljauwse partij terwijl Jacoba steunde op de meer aristocratische Hoekse partij. Toen in Utrecht in 1423

een nieuwe bisschop gekozen moest worden als opvolger van de overleden Frederik van Blankenheim kozen de kapittels Rudolf van Diepholt. De kapittelheren behoorden in meerderheid tot de Lichtenbergse partij, een met de Hoekszen verwante partij in het Utrechtse, die geneigd was Jacoba te steunen. Filips de Goede achtte derhalve de keuze van Rudolf van Diepholt niet in zijn belang en wist van de Paus gedaan te krijgen dat deze Zweder van Kuilenburg benoemde. Daardoor ontstond het Utrechtse schisma, waarbij sommigen Rudolf en anderen Zweder als de bisschop erkenden, hetgeen ook kerkelijk tot onenigheid leidde. Terwijl deze strijd in het Stichtse voortduurde wist Filips in 1428 bij het verzoeningsverdrag van Delft van Jacoba gedaan te krijgen dat zij hem erkende als ruwaard (bewindvoerder) en als erfgenaam. Waarschijnlijk is het niet toevallig dat in datzelfde jaar Jacob van Gaasbeek voor het eerst vermeld is als bezoldigd Raad van de graaf van Holland. In 1433 werd Filips van Bourgondië tenslotte ook graaf van Holland. Jacob van Gaasbeek steunde eveneens Zweder van Kuilenburg. Dit blijkt uit een overeenkomst* die hij is aangegaan met Zweder, "elect en confirmaet" en een aantal van diens familieleden, waaronder "heer Jan, heere tot Culenborch van der Leck, te Weerde ende tot Ackoy". Deze overeenkomst is vastgelegd in een brief van 15 juli 1425 die door Zweder en de zijnen werd gezegeld. Daarin wordt Jacob genoemd: "Jacob, heere tot Gaesbeke, tot Apcoude, tot Putte ende tot Strijen, ruwairt der lande van Hollant, van Zeelant ende van Vrieslant". Dit werpt een aardig licht op zijn machtsposi-

Het wapen van
Jacob van Gaesbeek in 1434

tie en op de dubbelrol die hij speelde. Terwijl hij als ruwaard in dienst was van Jacoba van Beieren steunde hij toch de door Jacoba's vijand op de bisschopstoel gekomen Zweder.

In deze brief verklaren Zweder en de zijnen dat Jacob hen een aantal goederen in het gerecht Soest geleend heeft "om min en vriendschap wil" en zonder er enig geld voor de ontvangen. Deze goederen zijn: het goed Hamelenberg, de Haselmaat, de Cranenkamp, een stuk land geheten Doernoert, de Langencamp, de Hoorninckcamp, de Hoorninckcamp bij de heuvel gelegen in Liesvelt, de Liesveltse steeg, het Grote Slach, en het Kleine Slach. Alhoewel de transactie iets ingewikkelder was dan hier wordt weergegeven was het duidelijk de bedoeling om Zweder financiële steun te geven.

Zweder en de zijnen beloofden op hun woord van eer voor zichzelf en hun erfgenamen, hoofdelijk aansprakelijk te zijn voor de teruggave van het goed binnen een termijn van 4 jaar, dus voor 15 juli 1429. Kennelijk is dit niet tijdig gebeurd. Jacob zal de teruggave wellicht niet meteen gevorderd hebben omdat de politieke ontwikkelingen zich pas later in zijn voordeel wijzigden. In 1432 werd Rudolf van Diepholt erkend door de Paus en in 1433 stierf Zweder van Kuilenburg en niet lang na 1428 was Filips de Goede overgestapt van de Kabeljauwse naar de Hoekse partij. Jacob van Gaasbeek had toen dus de handen vrij om zijn rechten op de goederen in de Slaag tegen de Kuilenburgs te doen gelden.

Uit het nu volgende blijkt dat dit niet erg vlot verliep. Op 6 april 1436 besloot Jacob in Den Haag aan graaf Filips de Goede en in tegenwoordigheid van ridders en gedeputeerden van de steden de brief van Zweder en de zijnen voor te doen lezen. Na voorlezing van de brief vroeg Jacob de graaf om een uitspraak in dit geschil. De hierbij aanwezige heer Jan, heer van Kuilenburg, bracht naar voren dat hij op deze affaire niet voorbereid was waarna "Jacob, heere tot Gaesbeke, ende dieselve heere van Culenborch tegen malcanderen vast alrehande scerpe woirde up seyden." Het resultaat van deze procesgang was dat de graaf op 8 april 1439, dus drie jaar later, uitspraak deed. Daarbij werd vastgesteld dat Jan van Kuilenburg de geleende goederen terug moest geven en dat hij tevens alle kosten en schade die door zijn nalatigheid waren ontstaan aan Jacob moest vergoeden. Bovendien werd vastgesteld dat Jan van Kuilenburg, omdat hij zijn erewoord niet gestand gedaan had, trouweloos, eerloos en meinedig geworden was, dat men hem overal als zodanig zou kennen en dat Jacob van Gaasbeek hem zou mogen "beschamen" op alle manieren en op alle plaatsen waar Jacob zulks beliefd. Bovendien verzocht de graaf alle vorsten, prinsen en heren aan wie deze uitspraak getoond zou worden om Jacob van Gaasbeek in deze zaak te willen "stijven en sterken".

In 1433 blijkt dat Jacob nog meer goederen in de Slaag bezat. In dat jaar schenkt hij aan het door hem bij Utrecht gestichte Karthuizer klooster een aantal goederen in Soest, waaronder goederen in de Slaag.**

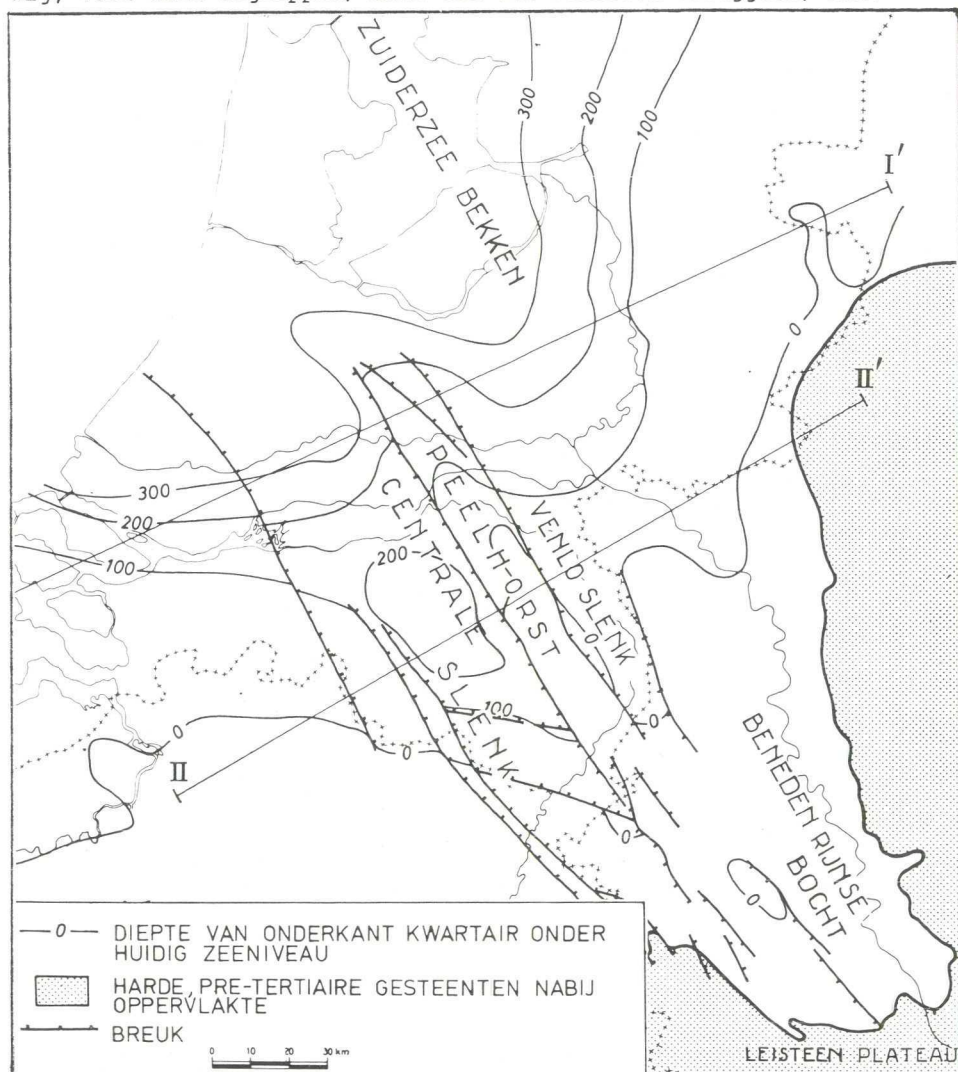
* Memorialen van het hof (den raad) van Holland, Zeeland en West-Friesland, van den secretaris Jan Rosa; uitgegeven door het rechtshistorisch instituut, Leiden, serie 1,4 (1982); p 396 e.v.

** G. Hilhorst; Archief van het Aartsbisdom Utrecht, dl 5, (1878); p 257 e.v.

ONTSTAAN VAN DE UTRECHTSE HEUVELRUG EN DE EEMVALLEI door W.H.A. Klein.

INLEIDING

Voor de ontstaansgeschiedenis van de stuwwal waaruit het Gooi, de Soesterduinen en de Utrechtse heuvelrug zijn voortgekomen moeten wij, voor onze begrippen, naar een ver verleden teruggaan, n.l.

- I Diepteligging van de onderkant van de kwartaire afzettingen in Nederland, voor zover gelegen tussen NAP en 300 m- NAP. De overige dieptelijnen zijn weggelaten. Ligging van de voornaamste breuken, horsten, slenken en dalingsbekkens.

3 miljoen jaren. In de geologische geschiedenis van de aarde, ruim 4000 miljoen jaren, echter een zeer recent verleden. Toen lag het grondgebied van Nederland onder de zeespiegel op een klein stuk na, in het Z.O. van het land.

Het was een betrekkelijk ondiepe baai aan de N.W. kust van Europa. Hierin mondde vanuit het Z.O. de Rijn uit en in het N. deel, de Noord-Duitsche rivieren: Eems, Weser en Elbe.

Deze rivieren vulden geleidelijk de baai op met de meegevoerde grond, zand en grind. Door de wisselende waterstanden van de rivieren en het stijgen en dalen van de zeespiegel ontstond er een terrassenlandschap. Bewegingen in de aardkorst waren oorzaak van lange stroken die stegen en daartussen daling van de grond. Er ontstonden toen de horsten en slenken. Kaart I.

Na ongeveer 2 miljoen jaren was het bekken, met daarin een delta van de rivieruitmondingen in de Noordzee, opgevuld.

Rond deze tijd deden zich belangrijke verschuivingen in de aardkorst voor die de loop van de rivieren sterk beïnvloedden.

Hierdoor werd de Maas van haar loop naar de Rijn, ongeveer ter hoogte van Luik, afgesneden en kreeg deze rivier een eigen bedding naar zee. Ook de rivieren in Noord-Duitsland werden gedwongen hun loop noordwaarts om te buigen. In de delta had de Rijn twee belangrijke armen t.w. door de huidige IJsselvallei en de Eemvallei.

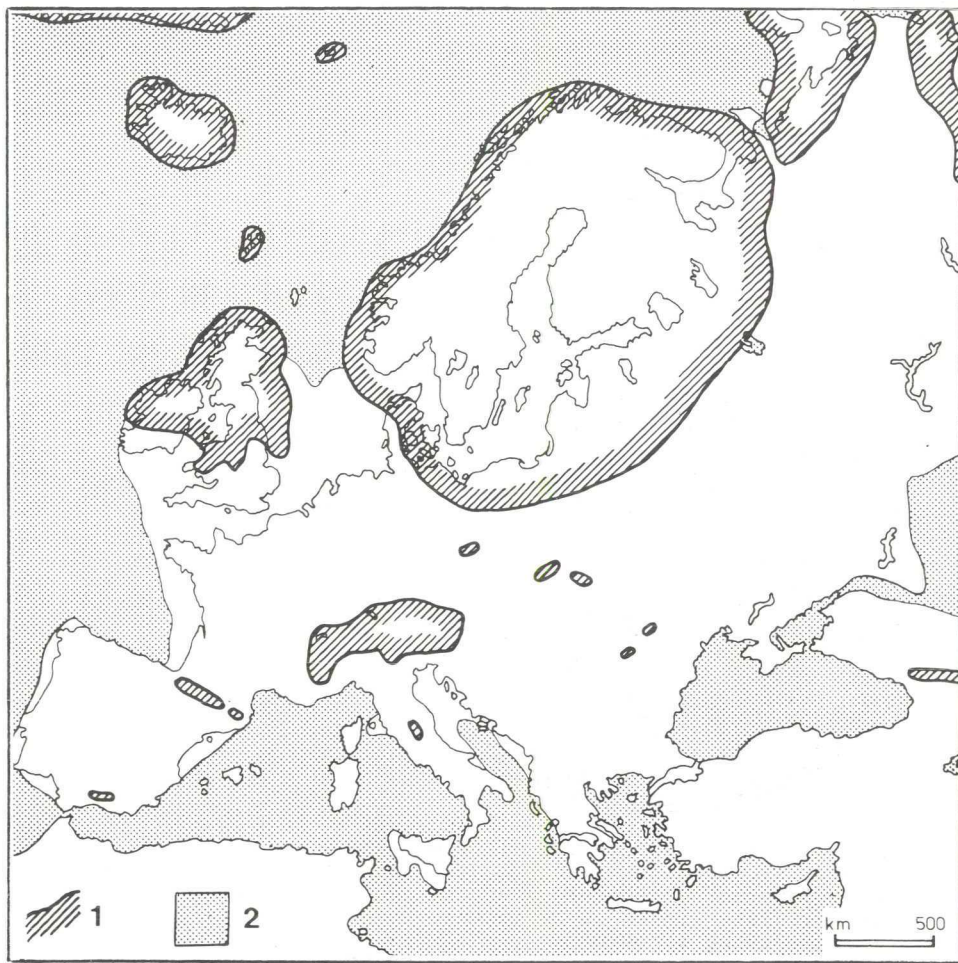

- II Kaartje van het Noordelijk Halfrond, waarop de maximale ijsuitbreiding in het Diluvium is aangegeven (geharceerd). Met gekruiste lijnen is de tegenwoordige ijsuitbreiding aangeduid. Gestippelde lijn: ter vergelijking en op dezelfde schaal de uitbreiding van het Permische landijs op het Zuidelijk Halfrond.

In bovengenoemde periode waren er ook ijstijden doch toen bereikte het ijs Nederland niet. Slechts het klimaat werd er door beïnvloed. Grote veranderingen in de topografie van Nederland deden zich pas voor in de voorlaatste ijstijd, het Saliën dat 150.000 jaar geleden begon. Het ijs rukte op en bedekte o.a. het noordelijke deel van Nederland.

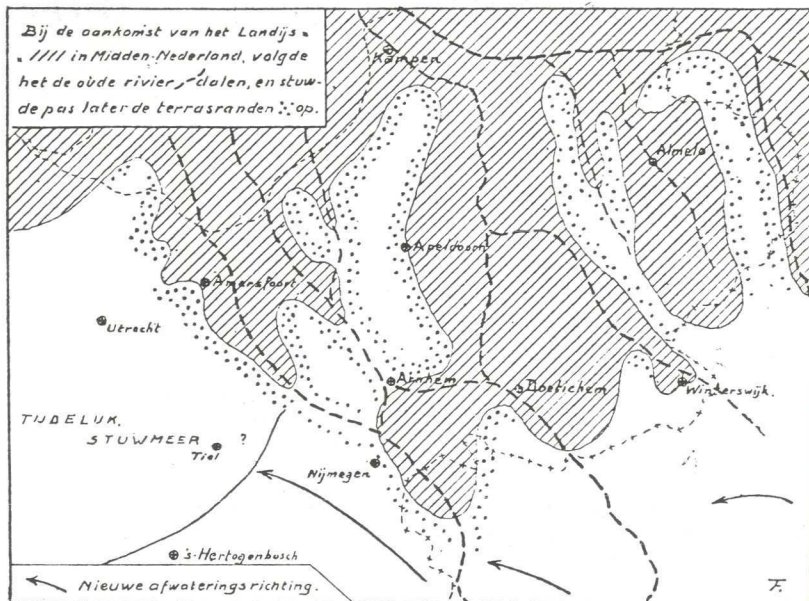
SALIEN OF RISZ-IJSTIJD

Deze ijstijd duurde ongeveer van 150.000 tot 100.000 jaar geleden. Hierbij werden de noordelijke continenten Eurazië en Noord Amerika door landijs bedekt. Hierin speelde een belangrijke rol dat de Noordpool toen open water was. Het zou te ver voeren hierop thans dieper in te gaan. Kaarten II en III.

III Verbreiding in Europa van landijs en gletsjers gedurende het Saalien. 1: Begrenzing landijs en grote gletsjers; 2: zee.

Door dat in de gletsjers heel veel water vastgelegd werd daalde de zeespiegel ongeveer 200 meter. Onder de toenemende sterke druk van het ijs drong een 50 tot 100 meter dikke en verscheidene kilometers brede ijstong het Eemdal binnen. Door de grote snelheid waarmee dit gebeurde werd dit een "glacier surge" (letterlijk gletsjervloedgolven) genoemd. De snelheid bedroeg 6 tot 10 kilometer per jaar, terwijl de normale snelheid van gletsjers 30 tot 100 meter per jaar bedraagt. (kaart IV). De ijstong in het IJssedal was ruim 200 m dik.

IV Het landijs damde in den Rissglaciaaltijd de toenmalige rivieren af.

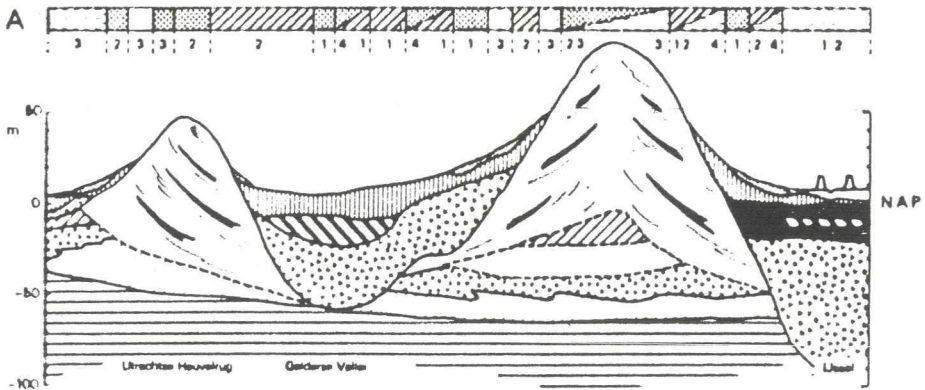
Deze ijstongen ontwikkelden door hun massa en snelheid een enorme kracht. Zij schuurden de rivierbeddingen uit waarbij in de grondmorene kleileem gevormd werd. De bevroren grond van de oevers werd opgestuwd tot grote stuwwallen.

De resten van de westelijke stuwval vormen thans, het Gooi, de Soesterduinen en de Utrechtse Heuvelrug.

Een goed beeld van het enorme grondverzet toont kaart V, met geheel rechts de IJssel met haar dijken.

Helaas kon geen profiel van het Eemdal verkregen worden, daarom is het verlengde, de Gelderse vallei, afgebeeld, waar wel een profiel-schets van beschikbaar is. Bodemkundig onderzoek heeft uitgewezen dat de Eemvallei breder doch minder diep was uitgeschuurd dan de Gelderse vallei, Kaart V.

De diepte van de uitschuring wordt aangetoond door de keileemlaag die zich onder de ijstong vormde. Deze keileemlaag bevindt zich bij Soest ongeveer 50 meter -NAP. In de Gelderse vallei is dit ongeveer 20 meter -NAP.

V Utrechtse Heuvelrug Geldersevallei Veluwe IJssel

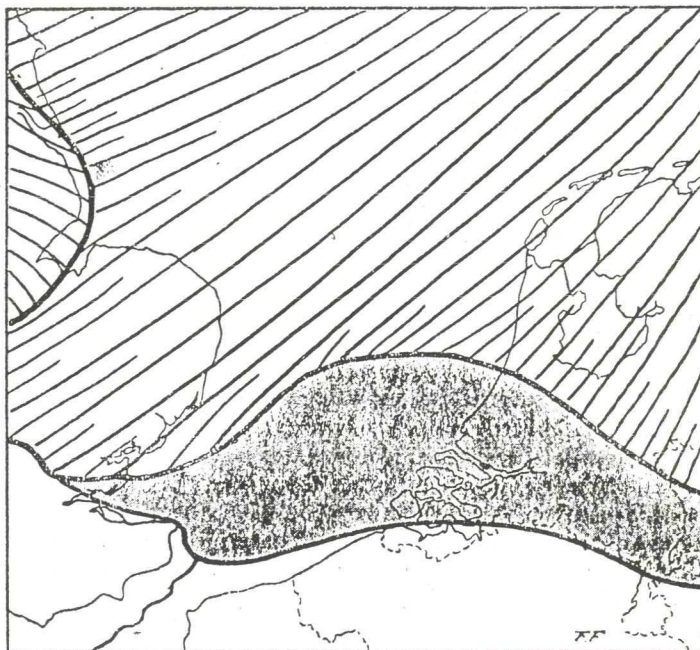
De vondst van Scandinavische zwerfstenen op verscheidene plaatsen boven op de stuwwallen toont aan dat tijdens de maximale ijsbedekking de ijstongen zich over de top van de stuwwallen uitbreidden. Door het ijs en de stuwwallen waren de Rijn en de Maas geblokkeerd in hun noordelijke loop. Het aangevoerde water verzamelde zich in een groot stuwmeer ten zuiden hiervan. Het water begon tenslotte via een lager gelegen strook in de landverbinding tussen Frankrijk en Engeland af te vloeien naar de Oceaan, kaart VI. Later ontstond hier bij een sterke stijging van de zeespiegel een doorbraak: Het Nauw van Calais.

Tegen het einde van de ijstijd, met het stijgen van de temperatuur, smolt het ijs; een nieuw tijdperk is angebroken:

HET EEMIEN

Deze laatste interglaciale tijd, genoemd naar de Eem, duurde van ongeveer 100.000 tot 75.000 jaar geleden. Het smeltwater spoelde veel grond van de stuwwallen aan beide zijden van het Eemdal hierin. Aan de westelijke zijde in mindere mate in het bekken van het stuwmeer.

De Rijn vond weer een weg naar zee via het dal van de IJssel en

VI De toestand tijdens het Rissglaciaal.
Geharceerd: landijs. Grijs: stuwmeer.

monde uit in het gebied van het IJsselmeer.

De Maas bleef haar loop in westelijke richting behouden, ongeveer zoals de loop thans nog is.

De oude arm van de Rijn door de Gelderse- en Eemvallei was afgesloten door de eindmorene die het ijs gevormd had.

De zeespiegel steeg sterk en overspoelde het noorden van Noord-Holland en vulde het Zuiderzeebekken. Van hieruit vulde zich de Eem- en Gelderse vallei. De Eemzee was ontstaan, kaart VII. Hierin werd een dikke laag zeeklei afgezet, die thans op 10 tot 20 meter diepte is terug te vinden.

In de randgebieden van de Eemzee vond veenvorming plaats.

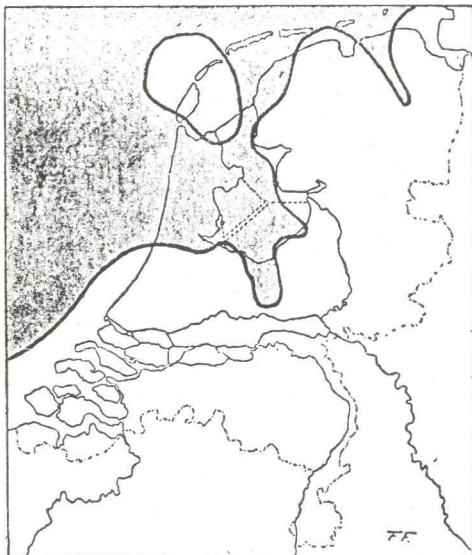
Dan breekt de laatste ijstijd aan:

WEICHELSEN OF WÜRMIJSTIJD

Deze ijstijd duurde van ong. 75.000 tot ong. 10.000 jaar geleden, met wisselende koude en warmere perioden. Het landijs bereikte Nederland niet, kaart VIII.

Toch was er weer zoveel water in het ijs vastgelegd dat het Noordzeebekken droog viel. In de koude perioden was het klimaat soms zeer droog en heersten er sterke westenwinden. Het toendra-landschap in het Noordzeebekken had weinig begroeiing. Hierdoor kreeg de wind vat op de droge grond.

Grote hoeveelheden zgn. dekzand werd door de wind vervoerd en gedeponerd in Nederland. Wij vinden dit nu o.a. op de Heuvelrug en de Veluwe. De fijnere gronddelen uit het Noordzeebekken werden

VII De Eemzee

verder getransporteerd en afgezet in Limburg en West-Duitsland, de löss-gronden.

Door de permafrost in de grond, ook gedurende de warmere perioden, kon het smeltwater niet wegzakken in de grond en werd zo gedwongen over de oppervlakte af te vloeien.

Hierbij werden in de hellingen van de stuwwallen dalen uitgesleten. Een sterke erosie trad op door het ontbreken van voldoende begroeiing. Veel van het reliëf dat door het landijs in het Salien was gevormd werd afgevlakt en op sommige plaatsen geheel weggespoeld, vooral het noordelijke deel van de westelijke stuwwal, kaart IX. Ongeveer 10.000 jaar geleden begon de gematigde warme periode waarin wij ons thans nog bevinden.

HOLOCEEN

Met het warmere klimaat smolten de ijskappen en verdween de permafrost uit de grond. De zeespiegel steeg tot ongeveer het huidige niveau. Vermoedelijk 7500 jaar geleden vond de grote doorbraak plaats in de landverbinding tussen Engeland en Frankrijk en ontstond het Nauw van Calais. Hierdoor ontstonden sterke eb- en vloedstromingen in de Noordzee, die zand aanvoerden en voor de kust afgezet, strandwallen vormden. Daaruit ontstonden vervolgens de duinenrijen. In de hier achterliggende gebieden, alsmede achter de westelijke heuvelrug, vond toen op grote schaal veenvorming plaats.

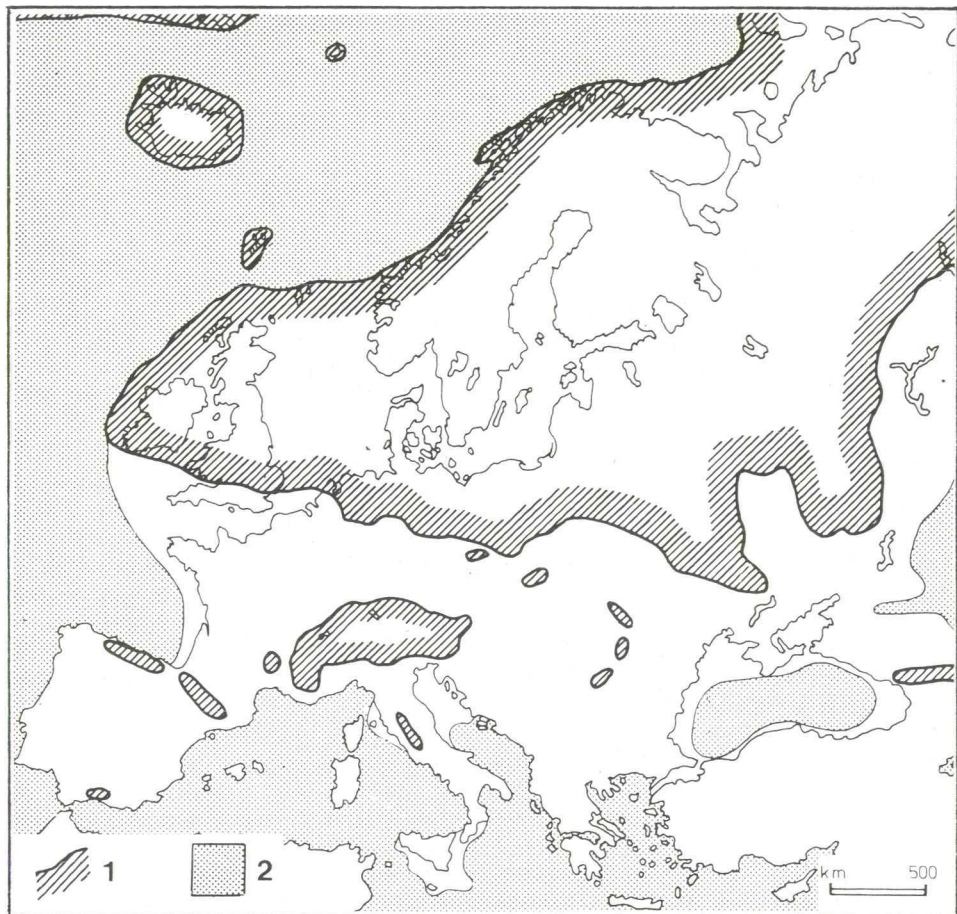
De grote hoeveelheden smeltwater van de Alpen die de Rijn afvoerde kon de bedding van de IJssel niet verwerken.

Het water vond een uitweg westwaarts in oude beddingen van de voorlaatste ijstijd.

Geleidelijk aan herstelde de plantengroei zich. Naar gelang deze dichter werd kwamen dieren zich hier vestigen.

Achter de dieren volgen de mensen weer die op hen konden jagen.

Met het aanbreken van het neolithicum (de jonge steentijd), 2500-1600, kwamen nieuwe migranten naar onze streken uit ZO Europa.

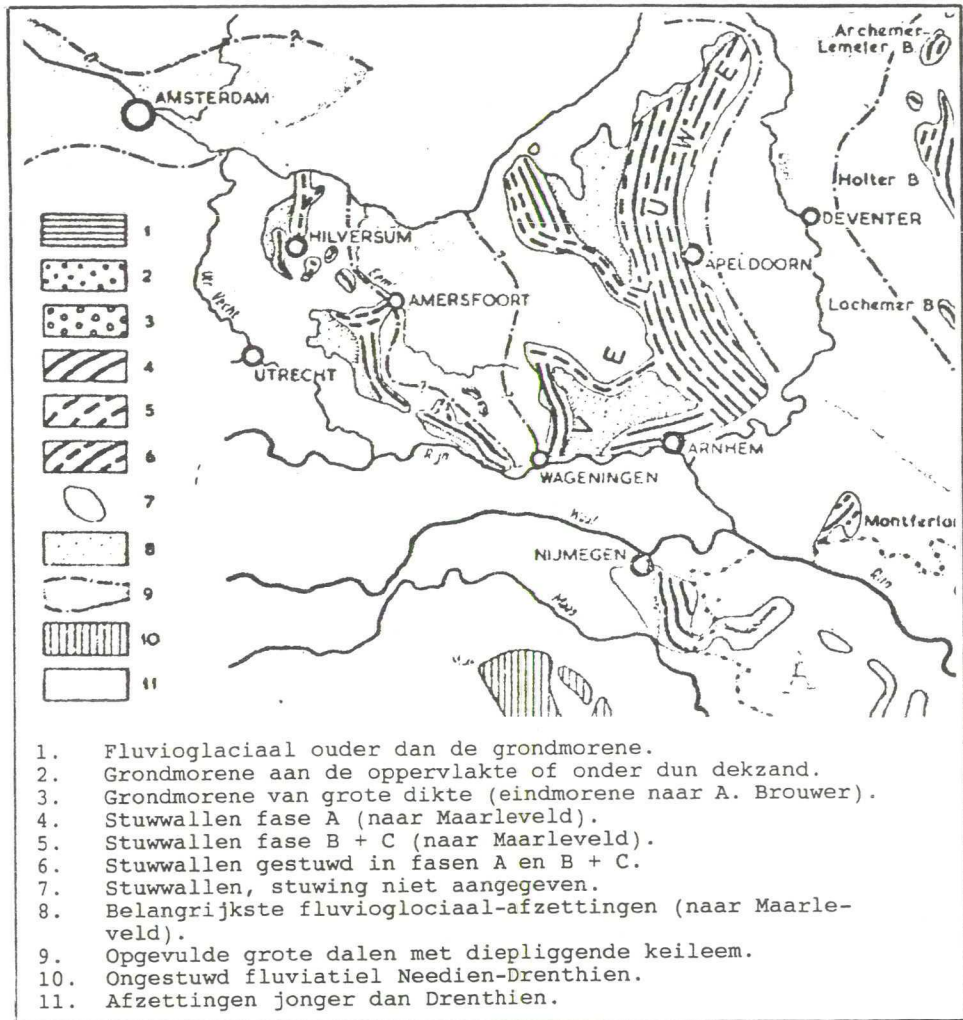
VIII Verbreiding in Europa van landijs en gletsjers gedurende het Weichselien. 1: begrenzing landijs en grote gletsjers; 2: zee.

Deze vestigden zich en stichtten landbouwbedrijven.
Mogelijk zijn zich toen ook de eerste boeren in Eemland komen vestigen.

BRONNEN

- De palaeografische ontwikkeling van Nederland in de laatste drie miljoen jaar. Dr. W.H. Zagwijn 1975.
- Tussen de bergen en de zee. Dr. J.S. Zonneveld.
- De wordingsgeschiedenis van Nederland. Prof. Dr. F.J. Faber.
- Nederlandsche landschappen, bodem, grond en geologische bouw. Dr. F.J. Baker 1942.
- De bodem van Utrecht. Ir. J.N.B. Poelman 1960.

- De Geografie van het Nederlandse landschap "Levend Land"
Dr. J.I.S. Zonneveld.
- Sporen van het landijs in Nederland. Dr. H.A. Visser 1977.

IX Kaart van het Pleistoceen in Noord- en Midden-Nederland (naar A. Brouwer 1950, Crommelin & Maarleveld 1949, Maarleveld 1953, 1955, J.B.L. Hol 1951, J.D. de Jong 1955 en de Geologische Kaart; voor het Tubantien zie fig. 40) Schaal 1:1.000.000.

1787 - PRUISISCHE TROEPEN TREKKEN DOOR SOEST
Redactie

Hierna volgen nog enkele opgaven van plaatsgenoten van de schade, geleden bij het doortrekken van de Pruisen in September 1787. Dit in aansluiting op de gegevens in een vorig nummer van "Van Zoys tot Soest" gepubliceerd.

Wij willen nog uw aandacht vestigen op de "opgaaf" van wijlen Frans van Es en Maria Hendrikse Mets, vermeld op pag. 20. Deze Frans van Es had een winkel, en aan die opgave kunt u zien wat hij zoal verkocht. Dat werd door de soldaten meegenomen, terwijl daarnaast ook veel van zijn huisraad verdween.

De plundering vond plaats in 1787. De opgave van de schade dateert van 1795, en toen was Frans van Es overleden.

Een dochter van dit echtpaar van Es-Mets kwam later, in 1808 om het leven bij een sneeuwjacht op de Larense hei. Zie "Van Zoys tot Soest" 9de jaargang no. 2, Genealogie "niet gecompareerd" door J.A. Bijl.

Memorie van 't geene ik AART WOUTERSE HILHORST, woonende onder Zoest, hebbe vermist, in het doorpasseeren der Pruisische Troupen, op den 17 September 1787.

Een deken en een kopere ketel	f	10	-	:	-
Een mans hoed	"	2	-	:	-
Een vrouwe hoed, en een slijpsteen	"	2	-	10	-
Aan linnen goed	"	2	-	:	-
		<hr/>			
	f	16	-	10	-

Verklaare ik ondergetekende dit ten allen tijden met Eede te willen verklaren.

(Was get.) AART WOUTERSE
HILHORST

Mij present Z. De BEER, prov. Secret.

Memorie of Lijst van 't geen ik HANNIS STAAL, en mijn Vrouw zijn geplonderd, in 't doorpasseeren van de Pruisische Troepen, op den 17 September 1787 tot Zoest.

Een zilver oorijzer, met goude stukken	f	20	-	:	-
Een nieuwe koffijmolen	"	1	-	8	-
Aan geld	"	3	-	:	-
		<hr/>			
	f	24	-	8	-

Verklaare dit ten allen tijde met Eede te verklaren.

(was get.) HANNIS STAAL

In kennisse van mij

Z. de BEER, prov. Secret.

Memorie van 't geene wij Kinderen van JAN GYSBERTZE BROEK, woonende onder Zoest, hebben vermist in 't doorpasseeren van de Pruisische Troepen, op den 17 September 1787.

Aan hooi	f	6	-	:	-
Aan brood	"	6	-	:	-
Aan linnen en andere goederen	"	3	-	:	-
		<hr/>			
	f	15	-	:	-

Verklaart ik ondergetekende dit ten allen tijde met Eede te verklaren.

(Was get.) WILLEM BROEK,
in naam van de Kinderen.

Mij present Z. de BEER, prov. Secret.

Memorie van 't geene ik GYSBERT VAN DEN BREEMER, woonende onder Zoest, hebbe vermist in 't plunderen van het doorpasseeren, van de Pruisische Troepen, op den 17 September 1787.

Een stok bijen	f	4	-	:	-
Een hembd, en eenige andere dingen	"	2	-	:	-
		<hr/>			
	f	6	-	:	-

Verklaare ik ondergeteekende dit ten allen tijde met Eede te verklaren.

(Was gem. en get.) Dit merk is gesteld bij
GYSBERT VAN DEN BREEMER

Mij present. Z. de BEER, prov. Secret.

Memorie of Lijst van 't geene ik DIRK V. VAREKAMP, woonende te Zoest, ben kwijt geraakt of geplunderd, in het doorpasseeren der Pruisische Troepen, op den 17 September 1787.

Twee stokken immen, de stok à 3 gulden	f	6	-	:	-
En aan winkelwaaren	"	1	-	10	-
		<hr/>			
Zamen	f	7	-	10	-

Ik wil ten allen tijde, dit met Eede verklaren.

(Was get.) D. V. VAREKAMP

In kennis van mij

Z. de BEER, prov. Secret.

1902 - BEROEPSONDERWIJS IN SOEST Redactie.

Openbare Teekenschool te Soest (1902)

Op initiatief van pastoor J.P. Reymer van de Petrus en Paulus-parochie werd er in 1902 een "Openbare Teekenschool" opgericht. Dit moet voor die tijd een opzienbarende gebeurtenis geweest zijn. Een pastoor die zo bezig is met de zorg voor betere sociale toestanden voor "alle" arbeiders in Soest. Het was geen "Roomse school" maar iedereen was welkom. De doelstelling was om jongelieden hun "vak" beter te leren door hen door onderwijs in diverse vakken te bekwaren.

Het "Leerplan en Reglement" was vastgesteld door het bestuur van de "St. Joseph-Jongelingen-Vereeniging te Soest" en had de goedkeuring van "Het Ministerie van Binnenlandsche Zaken".

Het was een 5 jarige cursus voor timmerlieden, metselaars en smeden. De vakken waarin werd onderwezen waren:

Bouwkundig tekenen - Kennis der bouwmaterialen

Vormleer - - Handtekenen

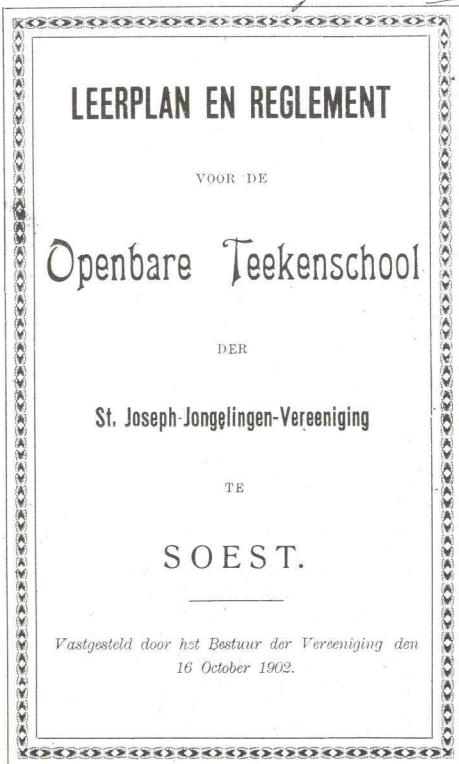
De lessen werden gegeven op Maandag, Woensdag, Vrijdag en Zaterdag, 's avonds van 6 tot 8 uur.

COMMISSIE VAN TOEZICHT.

- Mr. C. J. W. LOTEN VAN DOELEN GROTHE, Burge
meester, *Eere-Voorzitter*.
J. P. REIJMER, President der St. Joseph-Jongelingen-
Vereeniging, *Voorzitter*.
JAC. VAN LOOY, Kunstschilder, *Vice-Voorzitter*.
J. J. L. VLAANDEREN, Kunstschilder, *Secretaris*.
Dr. J. G. A. BATENBURG, Gemeente-geneesheer, *Pen-
ningmeester*.
F. C. KUYPER, Wethouder.

LEERAREN.

- J. H. INGENHAAG, Gemeente-bouwkundige, Directeur,
Leeraar i/h. bouwkundig tekenen.
J. VEENENDAAL, voorheen Leeraar aan de Ambachts-
school te Haarlem, Leeraar i/h. bouwkundig tekenen.
J. A. M. BRUNING, Hoofd eener School, Leeraar i/h.
handtekenen.
P. G. DE MUNKC, Onderwijzer, Assistent-Leeraar i/h.
handtekenen.

Stoomdruk A. J. MICHELSSEN, — Amersfoort.

Opvallend is de plaats van twee kunstschilders in de Commissie van Toezicht, nl. Jacobus van Looy (die toen in Soest woonde en werkte) en J.J.L. Vlaanderen. De heer J.H. Ingenhaag was bouwkundige van onze gemeente Soest.

In een regelement van 31 Artikelen wordt de doelstelling nader omschreven, terwijl er veel aandacht wordt besteed aan de samenstelling en de taken van het bestuur en de eisen, gesteld aan het personeel. Voorts worden regels vast gesteld omtrent de duur van de cursus, de te betalen schoolgelden, en andere regels waaraan de leerlingen moesten voldoen.

De cursus werd gehouden tussen 1 October en 1 April, en was toegankelijk voor leerlingen van 12 jaar en ouder.

Schoolgeld	1ste jaar	4 gulden
	2de jaar	6 gulden
	3de jaar	8 gulden
	4de jaar	10 gulden
	5de jaar	12 gulden

WAT MEN IN EEN ZIN KAN ZEGGEN

Redactie.

In 1766 transporteren Schout en Schepenen van Soest "ses dammaete weij en hooijland". De tekst van de overeenkomst bestaat uit één zin, hieronder afgedrukt.

Van de officiële acte, die 26 cm breed is hebben wij een verkleining hierbij afgedrukt, doch alleen met een vergrootglas kunt u het mogelijk ontcijferen.

Wij, Mr. Cornelis Pannekoek, Schout, Rutgerus de Beer en Anthony Teunisse van Logtesteyn Schepenen van Soest, doen cond, dat voor ons in 't Geregte gekoomen en gecompereert is Wilhelmus Schimmel bode dezès Geregts, als speciale gemagde van Harmen Gerritse Pas, soo voor hem selve en als man en voogt van zijn Huijvrouw Evertje van Altena daar hij ter deezèr tijd blijkende geboorte bij heeft, van Tijtje van Altena meerderjarige jonge Dogter, van Cornelis van Altena soo voor hem selve en als man en voogt van zijn Huijsvr. Dirkje Bolmans daar hij mede blijkende geboorte bij heeft, van Johannes Queringester soo voor hem selve, en als man en voogt van zijn Huijvrouw Jannetje van Altena daer hij Insgelijk blijkende geboorte bij heeft, van Geurt van Altena soo voor hem selve, en als man en voogt van zijn Huijvrouw Jannetje Kooij daar hij al mede blijkende geboorte bij heeft, en van de selve Harmen Gerritse Pas en Jacob Fluijt in qualite als voogden over den nog minderjarige Maas van Altena ten deezèr door den Ed. Hove van Utrecht in dato den 19 April 1766 geauthoriseert, volgens procuratie geinseveert in de publique Coopconditie in dato den 8 May 1766 voor den Nots. Wilhelmus Gualterus van Veerssen en sekere getuijgen tot Soest gepasseert, de welke verklaarde in die qualiteyt te cederen en transporteren aan en ten behoeve van Gijsbert Jansen sekere ses dammaete weij en hooijland gelegen in de slaag onder deze Geregte, op de dijkskarte getekend No. 624, daar ten oosten en suijden de Erven van Juffvr. Muijlwijk, ten westen Willem Peterse en ten

Noorden Bart van de Maat naast gelegen zijn en dat met sodanig
 regt, gerechtigheid vrijdomme en servituijten als 't selve van ouds
 hebbende is en gedoogen moet, belovende daarop deeze Transporten
 te sullen vrijen en waren als Erfcoopsregt en in den landen van
 Utregh gebruijkelijk is, bekennende van de Cooppens ter somme van
 negen hondert en seventig Gulden voldaan en betaalt te zijn
 versoekende dat zijn ppaelen van 't getransporteerde mogen worden
 ontferft en ontteijgent en in den inhoudede dezer gecodemneert, en
 den Exceplant daarinne geerft en geijgent, 't welke bij deeze
 geschiet is nadat ons alvooren gebleeken was dat den 40 penn's
 met de 1 1/2 persento op den 16 Junij 1766 aan H.v. Goudoever betaalt
 en den 21 dito ter secretarije van Amersfoort geregistreerd te
 zijn, 't welke aldus passeerde in Soest op den 28 July 1766.

In kennisse van mij secrett.

W. v. Veerssen
 1766

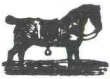
Wij Notarius van den Koop, Lehen, Antwerpen de Soer en Aelthoung, weens
 in den Leffterijne Schepenen van Soest, doen kundt dat verzoeken t' Ervogl
 gekoomen en geconpareert is Wilhelmuus de Wennele t' Edele deus Grefte
 all' Speerde gemagen van Starren Speerde So, diep voor hem selve en als Mann
 en erft van zijn Speerde Soertje van Altenna, dat hy te deesse tye bijpende gebote
 bijheft van zijn van Altenna nu de vagepige Jinge Dagle van Soerles van Altenna, dat van
 selve en als Mann en erft van zijn Speerde Soertje, Soelmans nu a h'gme de l'gijende gebote bijheft van
 Jhannes Keuringe, Soer hem selve, en als Mann en erft van zijn Speerde Soertje, van Altenna
 da door hy bijpende bijheft van Speerde Soertje van Altenna, Soer hem selve, en als Mann en
 Soer van zijn Speerde Soertje, dat hy nu h'gme in de l'gijende gebote bijheft van Soerle
 van Speerde Soertje, dat hy nu h'gme in de l'gijende gebote bijheft van Soerle
 in dese vooerden t' Soer van Soerle en dat den 19 April 1766 parat bijpende verzoeken
 te ginsereed in de p'balliege, Soer nu dit in dat den 19 May 1766 vrom der Not. Jethemus t'ge
 t' Soer van Soerle en Soerle getuygen tot Soest gepassert, dewelke veend l'gijende de qualiteit
 te eedren en traus porteren van en ten Soerle van Soerle van Soerle van Soerle van
 en hoortland geligen in de Soerle onder de te Speerde op de dije kaart getelende t' Soerle
 ten Soerle en Soerle van Soerle van Soerle van Soerle van Soerle van Soerle van Soerle
 Soer van de maat naast gelegen zijn en dat met sodanig regt, gerechtigheid vrijdomme en servituij
 ten alst selve van ouds hebbende is en gedoogen moet, belovende daarop deeze Transporten te sullen
 vrijen en waren als Erfcoopsregt en in den landen van Utregh gebruijkelijk is, bekennende van de
 Cooppens ter somme van negen hondert en seventig Gulden voldaan en betaalt te zijn
 versoekende dat zijn ppaelen van 't getransporteerde mogen worden ontferft en ontteijgent, en
 in den inhoudede dezer gecodemneert, en den Exceplant daarinne geerft en geijgent, t' welke
 bij deeze geschiet is na dat ons alvooren gebleeken was dat den 40 penn's met de 1 1/2 persento
 op den 16 Junij 1766 aan H.v. Goudoever betaalt en den 21 dito ter secretarije van Amersfoort
 geregistreerd te zijn t' welke aldus passeerde in Soest op den 28 July 1766

In kennisse van mij secrett

 1766

MIJN GROOTVADER

In het jaar 1900 moest de veearts 's nacht op de boerderij van mijn grootvader aantreden voor medische handelingen ten behoeve van de veestapel. Hij ontving daarvoor onderstaande rekening.

Loest, Jaar 1900
Den Heer P. v. J. Bremer, Hx

Gen. Loest is Debet

aan **L. KOK, Veearts.**

Per gecane Diensten by nacht
de som van / 6.50

Holdaanz H. Kok
peroor L. Kok
11 Feb 1901

